

CRMNIČANI U MLETAČKIM DOKUMENTIMA XVII ST. Orlandići

Iako je Crmnica u XV vijeku činila dio dominijuma Mletačke republike, prisutnost i djelovanje u krajevima pod mletačkim suverenitetom, te migracije Crmničana na područje Prejasne moguće je pratiti i u narednim stoljećima. Rad prikazuje nekoliko aspekata dokumentovanih tragova Crmničana na području Republike sv. Marka.

Uvod

Crmnica se u XV vijeku pod mletačkom vlašću nalazila u periodu 1443-1465., 1466-1469., nominalno 1469-1479., i opet 1481-1489. godine.¹ Pomen Orlandića datira iz 1445. godine, kada je 6. septembra te godine mletački senat naredio kotorskom knezu i barskom potestatu da oslobode posjede žene Radiča Grubačevića iz Paštrovića, koje su Mlečani iz određenih razloga, koje je on zadovoljio, ustupili Ratku Orlandiću². Uz obraćanje mletačkoj vladi, slučaj je 1446. dospio pred mirovni postupak u Kotoru, koji se obično sprovodio kada su u njemu učestvovala i lica van Paštrovića: Jelena, udovica Nikole Zaulovića iz Zete i Vladislava, žena Radiča Grubačevića odredile su 1446. za svojeg prokuratora jednog kotorskog sveštenika; njegova dužnost bila je da od mletačke vlade izdejstvuje naređenje providuru Bara da pošalje presudu koju je donio na štetu te dvije žene, a u korist Ratka Orlandića iz Zete.³

Za vrijeme ratova Venecije s Turcima početkom XVI vijeka neke crmničke knežine pokušavaju 1538. da prime mletačku vlast, dok se početkom XVII vijeka politički ponovo približavaju Mlečanima, jer im Turci ugrožavaju autonomiju.⁴

Orlandići su zabilježeni u kasnijem periodu na mletačkoj teritoriji.

Orlandići prvoj polovini XVII v.

Orlandići se pominju 1625. godine, sastavljanjem testamenta Stefana Orlandića, koji je otvoren nakon njegove smrti 1642. godine u Zadru. Stefan je vjerovatno živio neko vrijeme u Zadru, kao i njegov pokojni brat *Zuanne* (Ivan) koji se takođe pominje. Naslov *Capitano* koji se javlja uz Stefanovo ime upućuje kako je riječ o jednom od vojnih zapovjednika koji su u vrijeme mletačko-turskih ratova djelovali kao dio vojne posade grada Zadra i njegovog kopnenog okruženja (*Contado di Zara*), više stoljeća izvrnutog ratnim pustošenjima. Sadržaj oporuke, nadalje, kazuje kako je Stefan zapovjedao nad formacijom koja je brojila i više desetina vojnika, te se vjerovatno ubrajala u elitnije sastave koji su pod mletačkom zastavom ratovali širom mletačko-turskih bojišta. O njegovom ugledu među tadašnjim oficirima u Zadru indirektno svjedoči i opsegom nešto veći tekst oporuke, brojni kontakti i poslovne veze, ali i imovni status koji upućuje na Stefanov dobar društveni položaj i cijenjenost njegovog ratničkog umijeća. I Stefanov bratanić Aleksandar ratuje u Stefanovoj formaciji, koja je činila dio jake zadarske mletačke vojne posade,

---

¹ *Istorija Crne Gore* 2, Tom 2, grupa autora, Titograd 1970., str. 218.

² Ivan Božić, *Nemirno pomorje XV veka*, Beograd 1979., str. 123.

³ Ivan Božić, *Nemirno pomorje XV veka*, Beograd 1979., str. 143. «Zeta» je uobičajeni način lociranja stanovnika s područja Crmnice u odnosnom periodu u mletačkim dokumentima.

⁴ Jovan Vukmanović, *Crmnica, Antropogeografska i etnološka ispitivanja*, Beograd 1988., str. 27.

sastavljene od domaćih ljudi, ali i brojnih Italijana, Grka (Krit, Peloponez), ljudi iz Mletačke Albanije, Nijemaca, Francuza i dr. Na zadarskom, ali i na širem dalmatinskom području uz granicu s Osmanlijama, ove su formacije posebno bile brojne u XVII. stoljeću – razdoblju tokom kojega ovi prostori proživljavaju dugotrajna ratna događanja (Kandijski i Morejski rat).⁵

Vuko Orlandić, brat Stefanov, koji se kao guvernadur takođe pominje pri otvaranju ovog akta, naveden je kao oficir u četi kapetana Đorđa Ginija (Zorzi Ginni) 1622. godine⁶, te u cijelom nizu platnih popisa mletačkih najamnika tokom 1620-ih i 1630.-ih godina.⁷ Godine 1648., po izbijanju Kandijskoga rata, devet najuticajnijih prvaka iz sastava crnogorskog zbora (na inicijativu njih šestorice iz Crmnice i Riječke nahije) podnijeli su predstavku (s izgrađenim uslovima prihvatanja vrhovnog mletačkog suvereniteta) vanrednom kotorskom providuru Costanzu Pesaru u Budvi, koji je istu uputio vlastima u Veneciji 23. februara 1648. Autori dokumenta su u drugoj tački istakli zahtjev kojim izražavaju želju da im Republika imenuje za zapovjednika (*un capo*) guvernadura Vuka Orlandića, već otprije proslavljenog u mletačkoj vojnoj službi. Potpisnici predstavke naglašavaju da je Vuko Orlandić osoba “*degna, et nobile di nostra patria et ben merito anco della Serenità Vostra...*” i da su ga oni sami, zbog njegovih zasluga, već otprije postavili za guvernadura Paštrovića i nadintendanta budvanskog područja.⁸ Istovremeno, u tački 3, potpisnici predstavke traže da im Republika Vuka Orlandića imenuje sudijom u civilnim pitanjima odnosno sporovima do kazne od pedeset dukata. Preko ove sume stranke mogu apelovati na kotorskog kneza kao na višu sudsku instancu.⁹ Posebno vrijedna svjedočanstva o Vukovom vojničkom djelovanju i zaslugama za Republiku Svetog Marka sačuvana su u predstavci mletačkim vlastima iz 1657. godine (*Somario d’attestati e ducali di servitii prestati alla Serenissima Republica dal governor Vuco Cernizza, Albanese*

---

⁵ O vojnim prilikama na zadarskom području u XVII. vijeku, vojnim posadama i ratnim događanjima na širem zadarskom kopnenom području vidi opširnije: Giuseppe Sabalich: *Huomeni d’arme di Dalmazia*, Zara 1909.; Angelo de Benvenuti, *Storia di Zara dal 1409 al 1797*, Milano 1944.; Tomislav Raukar - Ivo Petricioli - Franjo Švelec - Šime Peričić, *Zadar pod mletačkom upravom (Prošlost Zadra, sv. III.)*, Zadar 1987. (dalje: PZ III.); Franjo Difić, *Povijest Kandijskog rata u Dalmaciji* (preveli: Smiljana i Duško Kečkemet), Split 1986.; Marko Jačov, *Le guerre Veneto-Turche del XVII secolo in Dalmazia*, Atti e memorie della Società Dalmata di storia patria, sv. 20, Venezia 1991.

⁶ Kao vojnik i oficir u mletačkoj službi Vuko Orlandić spominje se od 1620-ih godina. Osim pod zapovjedništvom Đorđa Ginija, ratovao je i u drugim, kopnenim i pomorskim (*barche armate*) mletačkim formacijama širom južnog mletačkog ratišta. Njegov brat *Zorzi* takođe je ratovao u mletačkoj službi, u kojoj je 1628. godine postao oficir. Prema istraživanjima Gligora Stanojevića, ponajprije arhivske građe iz mletačkog Državnog arhiva (Spisi generalnih providura Dalmacije i Albanije, spisi mletačkog Senata), Vuko se u dokumentima spominje kao *Vuco Cernizza* ili kao *Vuco Orlandich*. U većini dokumenata uz njegovo je ime navedene oznaka *Albanese*, česta u službenim mletačkim spisima za žitelje porijeklom iz mletačke pokrajine *Albania Veneta*, bez obzira na njihovu etničku i vjersku pripadnost. Poblizu zavičajnu i etničku pripadnost ovog mletačkog oficira razrješuju dokumenti iz 1627. (“*capitan Vucho da Cernizza*”) i 1637. godine (“*un tal capitano Vucho Cernizza della patria di Monte Negro*”). Godine 1636., u popisu guvernadura, naveden je kao *Vucho Orlandich*, a šest godina kasnije “*capitano Vucho Orlandich*” zapovijeda četom od “*cento fanti Albanesi*”. Uporedi: Gligor Stanojević, *Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI-XVIII vijeka*, Istorijski institut u Beogradu, Posebna izdanja, knj. 14, Beograd 1970. (dalje: Stanojević 1970.), str. 208.-209.

⁷ Vasilije Lukić, *Prečista krajnska*, Cetinje 1974., str. 83.

⁸ Dragoje Živković, *Istorija crnogorskog naroda II*, Cetinje 1992., str. 48. Dokument od 23. II. 1646. godine u cjelosti je objavio i preveo Gligor Stanojević u radu *Crna Gora u doba kandijskog rata (1645-1669)*, Istoriski glasnik. Organ Istoriskog društva NR Srbije, sv. 1-2, Beograd 1953. (dalje: Stanojević 1953.), str. 25.-29. Usporedi i: Stanojević 1970., str. 208.-209.

⁹ Stanojević 1953., str. 26.

con carichi oltre quelli di soldato”). Tom prilikom Vuko je podnio ukupno 55 raznih potvrda o svojem mletačkom službovanju i ti su dokumenti vrijedan izvor za upoznavanje jedne istaknute, ali nedovoljno poznate vojničke ličnosti na crnogorskom i širem dalmatinskom području u XVII. v.¹⁰ Kao potvrda Vukovih intenzivnih veza s mletačkim vlastima, ali i njegove zapažene uloge u mletačkoj vojno-strateškoj koncepciji na ovom dijelu protivturskog fronta, objavljuje se, u italijanskom originalu i u prevodu, jedno od njegovih pisama upućeno generalnim providurima Dalmacije i Mletačke Albanije. Pismo je datirano na 1. XII. 1638. godine.¹¹

Illustrissimi et Eccellentissimi Signori Proveditori Generali

A soli cenni di Vostra Eccellenza, ho disposto l'anima io Governator Vucho Cernizza d'ammassar quel maggior numero de fanti Albanesi che sarà possibile, volontieri avventurando la vita in queste congiunture in servizio di questo Serenissimo Dominio; Ma la conditione che mi vien proposta, che le mie fatiche, e pericoli debbano valer a riempir le Compagnie altrui, farmi per verità officio più proprio de Capitaneii, che n'hanno l'obbligo; Onde ristretto da questo termine come offerisco a Vostra Eccellenza tutto me stesso per ogni impiego nella maniera, che a più d'un isperienza ho fatto con gl'Eccellentissimi Signori suoi Proveditori, così quando questo negozio della levata di genti mutarà faccia, onde mi sia aperta la strada di applicarmi con maggior prontezza, non restarò da tutti i più securi cimenti di far conoscer a Sua Serenità la mia fede, et la mia divotione, non passando io più oltre sicuro che la manifestazione publica troverà compioso, ch'io con la solectudine, et con la fatica consegnisca il merito, che tanto, et non più sia detto per comprobatione del mio ardentissimo desiderio di questa importante occorenza. Sq (*Sic quis signum*).

*

Presvijetla i mnogo poštovana Gospodo Generalni Providuri

Na same znake Vaše Ekselencije, pripremio sam se dušom ja Guvernador Vuko Crnica da skupim što je moguće veći broj vojnika (pješaka) Albanaca, dobrovoljno izlažući život pogibelji u onim prilikama u službi ovog Prevedrog Dominija; ali uslov koji mi je predložen, da moji naponi i opasnosti treba da posluže da bi se popunile Družine (vojne formacije) drugih, čini mi zaista službu prikladnijom kapetanima, koji imaju takvu obavezu; otuda ograničen tim rokom, kao što nudim Vašoj Preuzvišenosti sveg sebe za svaku službu na način što sam stekao više od jednog iskustva sa Preuzvišenom Gospodom Vašim Providurima, tako kada ovaj posao podizanja ljudi promijeni lice, da bude meni otvoren put da se posvetim s većom spremnošću, neću ostati sa svih najsigurnijih iskušenja da ne upoznam Vašu Vedrinu s mojom vjerom i odanošću, ne odlazeći dok ne budem siguran da će javno izražavanje naići na ispunjenje, da s brižljivošću i trudom izvršim primopredaju zaslužnog, koje (je) toliko, a da se ne kaže više iz dokazivanja moje najgorljivije želje po ovoj važnoj potrebi.

---

¹⁰ Stanojević 1970., str. 209.

¹¹ Navedena fotokopija dokumenta ustupljena je autorima 8. septembra 2003. g. ljubaznošću Gosp. Blaža Orlandića iz Bara; na poleđini fotokopije ispisano je da je isti označen sa br. 191, Zadar, 1. decembar 1638/9., s napomenom da je riječ o tekstu dopisa Vuka Orlandića - Crmničanina, te da ga je Gosp. Marko Orlandić dobio od Dr. Gligora Stanojevića 1972. u SANU-u u Beogradu.

Kao dodatni prilog poznavanju spomena Crmničana u mletačkim dokumentima, kao i njihove zapažene uloge pod ratnom zastavom *Serenissime* u vrijeme mletačko-turskih ratova u prvoj polovini XVII. vijeka, donosi se prepis oporuke kapetana Stefana Orlandića, datirane u 1625. godinu.

*

DRŽAVNI ARHIV U ZADRU, SPISI ZADARSKIH BILJEŽNIKA, Zuanne Braicich, busta XII, fasc. 3., br. 132, 23. XI. 1625.

Testamento del quondam Capitan Steffano Orlandich

Nel Nome di Christo Amen, l'anno della sua Natività mille seicento vinticinque, indizione ottava, giorno veramente di domenica li 23 del mese di novembre. Nelli tempi del Serenissimo Principe, et Signor Nostro Eccellentissimo il Signor Giovanni Cornaro per l'Iddio gratia Inclito Dose di Venetia¹² etc. et del Regimento dell'Illustrissimo Signor Pietro Mocenigo Conte di Zara, et suo Distretto dignissimo.¹³ Alla presentia del nobil huomo Zaratino l'Illustrissimo Signor Pietro Antonio Ferra honorando giudice essaminador della Corte di Zara¹⁴, di me Nodaro et delli testimonij sottoscritti.

Essendo statuito a cadauno di morire una volta, et non sapendo l'huomo l'hora ne il posto della morte, per ilche considerando salubramente le predette cose il Signor Capitano Steffano Orlandich da Scutari territorio turchesco¹⁵ della persona del quale fece fede a me nodaro il Signor Antonio Venosta mercante in questa Città, sano per grazia del Signor Iddio della mente, senso, et intelletto, se bene di corpo gravemente amalato, et perciò giacendo in letto, et temendo il Divin giuditio non volendo partir dalla presente vita senza ordenar le cose sue, questo suo ultimo nuncupativo testamento qual si dica(?) senza scritti ha procurato di fare, et ha fatto nel modo che segue.

Primamente ha raccomandato l'anima sua all'Omnipotente Signor Iddio suo Creatore, alla Gloriosa Vergine Maria, et a tutta la Corte Celeste, et quando piacerà alla Sua divina maestà di levarlo da questa ad altra vita, vuole et ordena che il suo cadavere sia sepolto in questa Città nella chiesa di San Ellia.¹⁶

Commissarii veramente et di questo suo ultimo volere fedel essecutori ha instituito, nominato et voluto che siano l'Illustrissimo Signor Pietro Antonio Ferra sudetto, il predetto Signor Antonio Venosta, et mistro Zuanne Asola barbier, alli qualli ha dato omnimoda autorità in forma etc.

Ha lasciato per raggion di legato all'Altar del Santissimo Sacramento del Domo di questa Città¹⁷, alla fabrica del glorioso Corpo di San Simeone giusto¹⁸, et al Lazaretto delli

---

¹² Giovanni Cornaro (Giovanni Corner I) obavljao je čast mletačkog dužda od 1625. do 1629. godine.

¹³ Mletački patricij Pietro Mocenigo spominje se kao zadarski knez od 1625. do 1628. godine.

¹⁴ Pietro Antonio Ferra je izdanak stare zadarske patricijske familije koja je tokom prošlosti imala zapaženu ulogu u društvenom i političkom životu grada, ali i šireg područja Dalmacije. Podrobnije vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. IV., Zagreb 1998., str. 180.-181. (tekst: Pejo Čošković).

¹⁵ Stefan Orlandić u izvoru je označen odrednicom "*de Scutari*" pod kojom su Mlečani podrazumijevali širu teritoriju Skadarskog sandžakata, u sastavu kojeg se, po njima, kao dio turskih posjeda ("*territorio turchesco*"), njegov zavičaj nalazio u to vrijeme.

¹⁶ Srednjovjekovna crkva, dolaskom mletačkih posada u vrijeme ratova s Osmanlijama ustupljena je na upotrebu pravoslavnim vjernicima. Barokizirana je u XVIII. stoljeću. Vrijedna umjetnička zbirka srpske pravoslavne zajednice, izbijanjem ratnih sukoba 1991. odnesena je iz Zadra.

¹⁷ Bratovština Presvetoga Sakramenta osnovana je 1505. godine. Služila se glavnim oltarom u zadarskoj katedrali, a 1719. godine dala je da se podigne mramorni oltar s likovima četiri evanđelista, gdje se i danas čuva euharistija. Bratovština je bila ugledna i brojna članstvom, a zahvaljujući donacijama zadarskih građana imala je i brojne posjede u zadarskoj okolini i na otocima. Uporedi:

poveri appetati¹⁹ doi reali per cadauno di detti tre luochi pii per l'anima sua per una volta tanto.

Item disse andar creditore dal Principe pan biscotto tra esso testatore et il suo ragazzo pesi numero vinti quattro, nec non pesi disotto del quondam Capitano Zuanne Orlandich suo fratello et del ragazzo del detto quondam suo fratello, che sono in tutto pesi quaranta doi, li quali vuole che siano ricuperati dalli sudetti signori commissarii, et dati al Signor Rado Mahina suo alfiere, afine che con l'estratto di quelli debba pagar qui in Zara li debiti di esso testatore.

Item disse, che mentre il sudetto quondam Capitan Zuanne suo fratello andò ultimamente in Albania per far soldati per la compagnia sua, che ha havuto esso Capitan Zuanne dal Principe di soventione reali cento, li qualli doppo la morte del detto Capitan Zuanne sono stati come disse posti alla partita di lui testatore, dalli quali disse haverne havuto dieci il Signor Capitan Nicolò Grughus dall'Illustrissimo Signor Conte di Budua.

Item disse haver egli havuto per soventione della sua compagnia a Curzola reali trenta, et che non va debitore al Principe altro da li sudetti reali trenta nec non haver havuto moschetti sessanta otto, dalli quali disse, che se ne trovano in essere sessanta sette, li quali ordena che a conto del suo debito siano restituiti al municionaro stante che li soldati a quali erano stati consegnati gli siano morti.

Item tutti li altri veramente beni suoi mobili et stabili, raggioni et attioni, presenti et futuri a lui testatore in qualsimodo spetanti et pertinenti, et in qualsivvia luoco posti et essistenti suo herede universale ha instituito nominato et voluto che sia Alessandro suo nipote figlio di Vule, fratello di lui testatore, con questo che mentre occorrerà morte a esso suo nepote, che li sudetti beni tutti pervengono et pervenir debbano nel sudetto Vule suo fratello.

Item disse che doppo la morte del sudetto quondam capitan Zuanne suo fratello sono rimaste in potere di Vucho Gliubissich diverse robbe del detto quondam capitan Zuanne tutto in una cassa, et fuori di quella un archibuso da roda(?), una pistola, un gilecho grande di scarlatto rosso, una spada, et una fodra di volpe nova; le qual robbe vuole che habbiano le figliuole del detto quondam Capitan Zuanne in particolare il sudetto gilecho di scarlatto rosso vuole che habbia Maddalena figlia del detto quondam Capitan Zuanne, sua nipote, et il gilecho di paonazzo vuole che habbia Andriana sorella di detta Maddalena, qual gilecho di paonazzo disse trovarsi appresso di lui testatore, et che il terzo gilecho di scarlatto rosso listado di damosco zalo qual disse che si trova in pegno in mano di mistro Zuanne Picardi qui in Zara ne sa per quanto, ma si riporta alla conscienza sua, vuole che l'habbia Milizza sua terza nipote, sorella delle sudette Maddalena et Andriana, et che le sudette armi habbiano Zorzi et Vule fratelli di esso testatore.

Item disse dover havere da Nicolò Buchicich da Budua quattro reali, cioè tre imprestatili da lui testatore, et il quarto dal sudetto quondam Capitan Zuanne suo fratello, li

---

Carlo Federico Bianchi, *Zara cristiana*, sv. I, Zara 1877, str. 112.-113., 485.-487.; V. Cvitanović, *Bratovštine grada Zadra*, u: Zbornik Zadar, Zagreb 1964., str. 466.; PZ III, str. 551.

¹⁸ Crkva sv. Šimuna, barokno zdanje podignuto na mjestu gdje je krajem V. ili početkom VI. stoljeća bila ranohrišćanska crkva. Barokizacija u XVII. stoljeću dovršena je 1632. godine. U zadarskim oporukama sa početka XVII. vijeka čest je navod kojime se manjim novčanim iznosima obdaruje povjerenstvo za pregradnju (*alla fabrica*) iste crkve. Škrinja sv. Šimuna, pohranjena iznad glavnog oltara, jedan je od najvrijednijih zlatarskih radova u Evropi u drugoj polovini XIV. stoljeća (Francesco di Antonio di Sesto odnosno Franjo iz Milana). Uporedi: Carlo Federico Bianchi, nav. dj., str. 334.-355.

¹⁹ U Zadru je tokom prošlih vijekova djelovalo više hospitala namjenjenih zbrinjavanju siromašnih gradskih stanovnika, ali i onih koji su za svoje štice imali isključivo fizički obilježene, ponajviše zaražene i tjelesno oštećene osobe. Jedan od često spominjanih lazareta u oporukama zadarskih žitelja jeste onaj sv. Martina, utemeljen oko 1500. godine u zadarskom predgrađu, nedaleko od tvrđave, namijenjen zbrinjavanju ugroženih od kužne pošasti. Uporedi: Carlo Federico Bianchi, nav. dj., str. 525.; Miloš Škarica, *Zdravstveno-humanitarne ustanove grada Zadra*, u: Zbornik Zadar, Zagreb 1964., str. 651.

quali vuole che debbano ricuperare li sudetti Zorzi et Vule suoi fratelli, con questo che debbano bonificare una barilla voda, et un sovaglio.

Item disse che si trovano in cassa di lui testatore in una borsa reali cinquanta quattro in tanti contanti, li quali farrano anco numerati alla presentia del sudetto Signor Giudice Essaminador, di me Nodaro et Testimonii.

Item disse dover havere dal Signor Capitano Vucho Cerniza zenero del Capitano Piero Bussat lire sessanta doi, et queste per barille cinque di vino, et un staro di miglio, li quali ordena che debbano ricuperare li sudetti Signori suoi Commissarii, le qual barille cinque di vino et miglio disse haverli dato a Budua, mentre qui si faccia la compagnia.

Et questo disse et vuolse che sia il suo ultimo testamento et la sua ultima volontà, il quale et la quale vuolse che vaglia per raggion di testamento, et si per raggion di testamento non valesse, vaglia per li codicilli, per via di donatione causa mortis, et di qualsivìa altra ultima volontà che di raggion meglio valer et tenir potesse, non stante che forse fosse pretermesso qualche ordine di raggione. Al qual testamento dal principio sino al fine per ordine di esso testatore fu presente il sudetto Rado Mahina suo alfiere, et per indisposizione nella medesima ca... con volere di esso testatore il sudetto Alessandro suo nipote, et Steffano Andrijich²⁰, et Vucho Giancho suoi soldati.

Fatto in Zara in casa di misier Gierolimo Zerbin posta in Strada grande.²¹ Presenti il medesimo misier Gierolimo et il sudetto Signor Antonio Venosta testimonii.

Joannes Braijcich Civis Jadrensis publicus auctoritate Veneta Jadreque Iuratus Notarius rogatus a parte testatoris fideliter scripsit, ita ipso ordinato sequente in fidem subscripsit.

Adi 12 ottobre 1642

Stante la morte del predetto testatore, ad instantia del Signor Governador Vucho Orlandich fu aperto il presente testamento dall'Illustrissimo Signor Cedolin Cedolini²² Giudice Essaminadore attesa la morte del quondam Signor Pietro Antonio Ferra che alla confessione(?) di quello e introvenuto come Giudice Essaminadore, letto et pubblicato per me Zuanne Braijcich Nodaro Pubblico di Zara in tanto come sta et giace et in quello si contiene et ciò nella Spieceria del Signor Francesco Osselladori sulla Piazza del Commun.²³ Presenti li Signori Antonio Ferrari mercante, et il sudetto Signor Oselladori testimonii.

Idem Joannes Braijcich Notarus qui supra.

*

DRŽAVNI ARHIV U ZADRU (Spisi zadarskih bilježnika) Testament pokojnog Kapetana Stefana Orlandića

U ime Hrista Amin; godine od njegovog Rođenja hiljadu šesto dvadesetpete, indikcije osme, dana odista nedjelje, 23, mjeseca novembra. U vrijeme Prevedrog Principa i Našeg Najodličnijeg Gospodina Giovannija Cornara, zahvaljujući Bogu Slavnog Dužda Venecije itd. i u vrijeme vladanja Mnogopoštovanog Gospodina Pietra Moceniga kneza zadarskog i njegovog najdostojanstvenijeg distrikta. U prisustvu zadarskog plemića mnogopoštovanog gospodina Pietra Antonija Ferre uvaženog sudije egzaminatora zadarskog suda, mene notara i dolje potpisanih svjedoka.

Budući odlučeno za svakoga da jednom umre, a da čovjek ne zna čas smrtni ni mjesto, stoga najzdravije promišljajući o naprijed pomenutim stvarima gospodin Kapetan

---

²⁰ Vjerovatno Paštrović.

²¹ Današnja zadarska Široka ulica odnosno Callelarga.

²² Cedolin Cedolini (Cedulini, Zadulini) potomak je drevne zadarske patricijske porodice, čiji su članovi imali zapaženu ulogu u povijesti Zadra i Dalmacije. Uporedi: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. II., Zagreb 1989., str. 612.-613. (tekst: Roman Jelić).

²³ Današnji zadarski Narodni trg (nekadašnja Piazza del Comun, kasnije i Piazza dei Signori).

Stef(f)an(o) Orlandić iz Skadra, turske teritorije, za kojeg je lično izjavio vjeru meni notaru gospodin Antonio Venosta, trgovac u ovom gradu, zdrav milošću Gospodina Boga duhom, osjećajima, intelektom, iako tijelom teško obolio, te stoga ležeći u krevetu, a bojeći se Božjeg suda ne želeći otići iz sadašnjeg života bez uređenja sopstvenih stvari, ovaj svoj posljednji usmeni testament pobrinuo se da napravi kako se kaže bez pismena, a načinio ga je na način kako slijedi.

Najprije je preporučio svoju dušu Svemogućem Gospodu Bogu njegovom Stvoritelju, Slavnoj Djevici Mariji i svem Dvoru Nebeskom, a kada bude godilo Njegovom božanskom veličanstvu da ga uzdigne iz ovog u drugi život, želi i naređuje da njegovo tijelo bude sahranjeno u ovom gradu u crkvi sv. Ilije.

Za prave povjerenike i ove posljednje svoje želje vjerne izvršioce je utvrdio, imenovao i želio da budu: Mnogopoštovani gospodin Pietro Antonio Ferra gore pomenuti, prethodno navedeni gospodin Antonio Venosta i meštar Zuanne Asola brijač, kojima je dao svakovrsno ovlaštenje u obliku... itd.

Ostavio je iz razloga legata Oltaru Presvetog Sakramenta Katedrale ovoga grada, za pregradnju slavnog Tijela Svetog Šimuna Pravednog i Lazaretu okuženih siromaha, dva reala za svako od rečena tri pobožna mjesta za svoju dušu, po jednom toliko.

Isto tako je rekao da je bio kreditor Principu (državi) hljeba biškota između njega testatora i njegovog dječaka (pomoćnika) procijenjenog brojem dvadeset četiri, i procijenjenih osamnaest pokojnog Kapetana *Zuanne*-a (Ivana) Orlandića, njegovog brata i pomoćnika navedenog pokojnog njegovog brata, koji su ukupno procijenjeni četrdeset dva, za koje želi da budu vraćeni od gore pomenute gospode povjerenika i dati gospodinu Radu *Mahina* (Majini) njegovom zastavniku. S ciljem da bi s dobiti od toga platio ovdje u Zadru dugove ovoga zavještaoca.

Takođe je rekao da kad je gore pomenuti pokojni Kapetan *Zuanne* njegov brat otišao nedavno u Albaniju da nađe soldate za njegovu družinu, imaše taj Kapetan *Zuanne* od Principa (države) subvencije reala sto, koji poslije smrti rečenog Kapetana *Zuanne*-a, kako je rekao, bijahu stavljeni u partiju njega zavještaoca, od kojih je rekao da je imao deset gospodin Kapetan *Nicolò Grughus* od Mnogopoštovanog gospodina kneza Budve.

Isto tako je rekao da je budući on imao za subvenciju svoje družine na Korčuli reala trideset, te da nije bio dužan Principu (državi) više nego pomenutih trideset reala, kao i da je imao 68 mušketa (pušaka), od kojih kaže da sada ima 67, koje neka se u ime njegovog duga vrata magacineru odmah kada vojnici kojima su doznačene budu mrtvi.

Takođe, svih ostalih zaista njegovih dobara, pokretnih i nepokretnih, prava i tužbi sadašnjih i budućih, koje su njemu testatoru na bilo koji način očekujuće i pripadajuće, a na kojem god mjestu da se nalaze i postoje, za svojeg opšteg nasljednika postavio je, imenovao i želio da bude Aleksandar njegov bratućed, sin Vuleta brata zavještavaočevo, s tim da ako se utom dogodi smrt njegovoga bratućeda, da gore pomenuta dobra pripadnu i da moraju pripasti naprijed pomenutom Vuletu, njegovom bratu.

Takođe kaza da poslije smrti gore pomenutog pokojnog kapetana Ivana, njegovog brata, ostadoše u vlasti Vuka Ljubišića različite robe rečenog pok. kap. Ivana, sve u jednoj kući, a izvan ove jedna nazubljena arkibuza, jedan pištolj, jedan veliki jelek od crvenog skrleta, jedna sablja i jedna nova postava od krzna; koju robu želi da imaju kćerke navedenog pok. kap. Ivana, navlastito gore pomenuti jelek od crvenog skrleta želi da ima *Maddalena*, kći reč. pok. Ivana, njegova bratanična, a tamnojubičasti jelek želi da ima *Andriana* sestra navedene Magdalene, za koji tamnojubičasti jelek reče da se nalazi kod njega testatora, a da treći jelek od crvenog skrleta opšiven žutim damastom, za koji reče da se nalazi kao zaloga u rukama gospodina Zuanne-a Pilardija ne znajući na koliko, ali se prisjeća, želi da ima Milica njegova treća bratanična, sestra gore pomenutih Magdalene i Andrijane, a da gore pomenuto oružje imaju Đorđe i Vule, braća zavještavaočeva.

Isto tako kaza da mora imati od Nikole Bukičića iz Budve četiri reala, to jest tri pozajmljena mu od njega zavještaoca i četvrti od gore pomenutog pokojnog kapetana Ivana njegovog brata, za koje želi da ih imaju povratiti gore rečeni Đorđe (*Zorzi*) i Vule, njegova braća, s tim da moraju pridonijeti jednu praznu bačvu i jedan *sovaglio*.

Isto kaza da se u zavještavaočevoj kući nalaze u jednoj torbi i pedesetčetiri reala u brojnim apoenima, koji će takođe biti izbrojani u prisustvu gore pomenutog gospodina sudije egzaminatora, mene notara i svjedoka.

Takođe kaza da mora imati od gospodina Kapetana Vuka Crnice zeta kapetana Pera Bušata lire 62, a ove za 5 bačava vina i jedan star prosa, za koje naređuje da moraju povratiti gore pomenuta gospoda njegovi povjerenici, kojih 5 bačava vina i proso reče da im je dao u Budvi, dok je tamo služio u družini.

A ovo reče i htjede da bude njegov posljednji testament i njegova posljednja volja, za koji i za koju htjede da vrijede po oporučnom pravu, a ako po oporučnom pravu ne bi vrijedili, da valjaju za kodicile, putem darovanja za slučaj smrti, kao i bilo kakvu drugu posljednju volju po kojem pravu na najbolji način može vrijediti i obdržati se, bez obzira na to da li je prije bila sastavljena na drugi pravni način. Kojem testamentu od početka do kraja po naredbi zavještavaoca bijaše prisutan gore pomenuti Rado Majina njegov zastavnik, a zbog neraspolaganja u istoj kući...željom testatora gore pomenuti Aleksandar njegov bratućed, Stefan Andrijić i Vuko Žanko njegovi soldati.

Sačinjeno u Zadru u kući gospodina Gierolima Zerbina smještenoj na Širokoj ulici (*Strada grande*). Prisutni isti gospodin Gierolimo i gore navedeni gospodin Antonio Venosta, svjedoci.

Ivan Braičić²⁴, zadarski građanin, javni bilježnik mletačkom ovlašću i zadarski zakleti bilježnik, zamoljen od strane zavještaoca, vjerno napisao te isto slijedom određeno za vjeru potpisa.

Dana 12. oktobra 1642.

Odmah po smrti prethodno navedenog zavještaoca, na instancu gospodina Guvernadura Vuka Orlandića bijaše otvoren ovaj testament od strane Mnogopoštovanog gospodina Cedolina Cedolinija sudije egzaminatora, s obzirom na smrt pokojnog gospodina Pietra Antonija Ferre koji je prisustvovao pri ispovijedi ovoga kao sudija egzaminator, koji sam ja Ivan Braičić Javni Notar Zadra pročitao i objavio u svemu kako stoji, nalazi se i u njemu sadrži, i to u drogeriji Gospodina Francesca Osseladorija na Opštinskom trgu. Prisutni Gospoda Antonio Ferrari, trgovac, i gore pomenuti Gospodin Osselladori, svjedoci.

Isti Ivan Braičić, notar, kao gore.

Bar, 10.9.2003.

---

²⁴ Ivan Braičić (Zuanne Braicich) je zadarski građanin i javni bilježnik u razdoblju od 1621. do 1645. godine. U Državnom arhivu u Zadru pohranjeno je ukupno 13 busta (svežnjeva) koje se odnose na Braičićevu bilježničku službu (ugovori, inventari i oporuke) i koje su, zajedno sa ostalim zadarskim bilježnicima toga vremena, izuzetno važan izvor za proučavanje svekolikih komponenti iz života grada Zadra i zadarskih stanovnika u prvoj polovini XVII. stoljeća.